



vybavuje: Mgr. Michal Mikuš
e-mail: mikus@krnac.eu
tel.: +421 949 847 520

naša zn.: AK0047/2018
číslo pošty:

Vaša zn.:
spôsob podania: elektronicky

VEC: Stanovisko k problematike používania obrázkov z internetu pri publikačnej činnosti

Zák. č. 185/2015 Z.z. Autorský zákon

Úvodom treba predostrieť, že podľa platnej legislatívy má každý obrázok/fotografia (a celkovo akékoľvek dielo) svojho autora – človeka, ktorý ju vytvoril. Autorovi priamo Autorský zákon garantuje autorské práva, medzi ktoré patrí *právo výhradne používať autorské dielo*, resp. *právo udeliť súhlas k použitiu autorského diela*. Ak nie je výslovne uvedené, že autor obrázku/fotografie poskytol na bezplatné užívanie komukoľvek, prípadne len na určité účely (zväčša na nekomerčné napr. na blogy, súkromné stránky a pod.), tak potom nie je možné obrázok/fotografiu stiahnutú z internetu voľne použiť. Ak použijete autorské dielo, pričom nebol udelený súhlas, porušíte autorské práva a autor (iná oprávnená osoba) sa môže domáhať náhrady vzniknutej ujmy.

AKU má v zásade tri možnosti, ako vyriešiť problém používania fotografií/obrázkov pre svoje účely:

1. Prvým riešením je vytvoriť, či nafotiť vlastné obrázky/fotografie, ktoré budú používané pri jej činnosti. Ide v zásade o najlepšie a najrýchlejšie riešenie, pokiaľ je realizovateľné, pretože vlastná tvorba dokáže navyše najlepšie odzrkadliť predstavy a potreby AKU.
2. Druhým riešením je zakúpenie fotiek z platených fotobank (napr. <https://www.shutterstock.com>). Toto riešenie je výhodné v tom, že fotobanky poskytujú obrovské množstvo fotiek za relatívne nízke ceny. Platí sa jednorazový licenčný poplatok a fotky môžete používať bez obmedzenia aj na komerčné účely.
3. Tretím riešením je použiť fotiek z **BEZPLATNÝCH** fotobank, ktorými sú:
 - Pixabay (<https://pixabay.com>),
 - Pexels (<https://www.pexels.com>),
 - Unsplash (<https://unsplash.com>),
 - StockSnap (<https://stocksnap.io>),
 - Morquefile (<https://morguefile.com>),
 - Freeimages (<https://www.freeimages.com/image>),
 - Stockvault (<https://www.stockvault.net>) (z tejto stránky nie je možné sťahovať obrázky pre komerčné účely).

Používanie fotografií z bezplatných fotobank je všeobecne najbezpečnejšie riešenie problému používania obrázkov/fotografií. Dopĺňame, že voľné obrázky/fotografie je možné vyhľadávať taktiež pomocou Google, a to tak, že v rozšírených nastaveniach vyhľadávania sa nastaví vyhľadávanie voľne použiteľných obrázkov.

Určite odporúčame viesť si zoznam stiahnutých fotiek (priamo s internetovými odkazmi; v prípade stiahnutia fotky z platenej fotobanky treba archivovať doklady o zaplatení a udelení licencie), aby ste v prípade potreby vedeli nájsť zdroj fotiek a preukázať legálnosť použitia fotky.

Ďalej dávame do pozornosti, že samotný Autorský zákon umožňuje používanie fotografií (autorských diel všeobecne) bez nutnosti zaobstarania súhlasu autora pre **nekomerčné účely (teda bez možnosti získania priameho/nepriameho majetkového prospechu z takého použitia diela)** v § 37-57 (ide o tzv. zákonné licencie). Medzi zákonné licencie patrí tiež:

§ 44 Použitie diela na vyučovacie účely a pri výskume

*„Do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije zverejnené dielo vyhotovením rozmnoženiny, verejným vykonaním alebo verejným prenosom **na účel názornej ukážky pri výučbe alebo pri výskume, ak pri takomto použití nedochádza k priamemu alebo nepriamemu majetkovému prospechu.**“*

Základným predpokladom pre uplatnenie tejto zákonnej licencie je, aby sa dielo používalo ako názorná ukážka v rámci vyučovacieho procesu (výskumu). Môže ísť najmä o vyhotovovanie rozmnoženín diel (napr. básničky za účelom jej jazykového rozboru alebo maľby pre potreby demonštrovania umeleckého štýlu), **zahnutie obrázku alebo fotky do prezentácie použitej v rámci vyučovania**, prehratie hudobnej nahrávky, či tanečného vystúpenia za účelom analýzy a pod. Treba upozorniť, že akadémia nesmie mať priamy/nepriamy majetkový prospech z použitia autorských diel v rámci výučby, t.j. nesmie vyberať také poplatky za prednášky a pod., z ktorých by generovala zisk. Ak je stanovený nejaký poplatok, tak môže zodpovedať iba nákladom nevyhnutným na uskutočnenie predmetnej výučby (napr. prednášky), v rámci ktorej bude autorské dielo použité.

Skriptá: V prípade tvorby skript je možnosť použitia tejto zákonnej licencie zatiaľ **nejednoznačná**. Dôvodom je fakt, že zákon výslovne neumožňuje možnosť rozširovania vyhotovenej rozmnoženiny diela (napr. umeleckej fotky) pre účely výučby. Tento názor je výslovne uvedený v dôvodovej správe k § 44 Autorského zákona: *„Takáto výučba môže prebiehať v škole, ale aj v knižnici, múzeu, galérii alebo na inom mieste (napr. v škole v prírode) alebo pri výskume. Použitie však nesmie presiahnuť rámec názornej ukážky (napr. premietnutie diel významného maliara, prírodopisného dokumentu). **Keďže výnimka nezahŕňa rozširovanie vyhotovenej rozmnoženiny, nie je prípustné žiakom ponechať rozmnoženiny diela (alebo ich časti), ktoré im boli poskytnuté pri výučbe len na účely ukážky.**“* S takýmto nastavením nemožno súhlasiť, pretože by nebolo možné napr. prezentáciu, v ktorej boli použité umelecké fotografie ako názorné ukážky fotografického štýlu, poskytnúť študentom, čo môže byť často v rozpore s praktickými potrebami výučby. Zákaz rozširovania je teda v rozpore so zmyslom a účelom tejto zákonnej licencie (jej zmyslom a účelom je umožniť vzdelávanie). Z tohto dôvodu je aj v komentári k Autorskému zákonu vyslovený názor, že **účel a zmysel tejto zákonnej licencie**

vyžaduje, aby bolo prípustné rozširovanie pri výučbe/výskume. Takýto právny názor zastávame aj my.

Vzhľadom na uvedené máme zato, že ak sa skriptá vytvárajú, ako učebná pomôcka, tak je možné využiť túto zákonnú licenciu a teda možno použiť fotografie, ako názorné ukážky za účelom doplnenia písaného textu. Pokiaľ ide o cenu skript, tak môže byť stanovená, ale môže ísť iba o takú sumu, ktorá kryje náklady na ich vyhotovenie (cena zodpovedá nákladom na ich tlač, prípadne môže zahrnúť odmenu osobe, ktorá ich vytvorila). Cena skript teda nesmie generovať akadémií zisk.

Treba však upozorniť, že v prípade konkrétneho sporu by rozhodoval súd a nie je možné s istotou predpovedať, ku ktorému právnemu názoru by sa priklonil. V každom prípade, zmysel a účel tejto zákonnej licencie si vyžaduje, aby bolo umožnené aj rozširovanie pre účely výučby/výskumu.

§ 45 Použitie diela pri školských predstaveniach

- (1) *„Do autorského práva nezasahuje škola, školské zariadenie, vysoká škola, vzdelávacia inštitúcia ďalšieho vzdelávania (ďalej len „škola“) a jej pedagogický zamestnanec, odborný zamestnanec, fyzická osoba zabezpečujúca ďalšie vzdelávanie alebo fyzická osoba, ktorá sa v nej zúčastňuje na výchovno-vzdelávacom alebo vzdelávacom procese, ak bez súhlasu autora **použije zverejnené dielo v rámci školského predstavenia usporiadaného výlučne školou alebo jej zriaďovateľom, ktorého účel nie je priamo ani nepriamo majetkový.**“*
- (2) *„Do autorského práva nezasahuje škola, ktorá bez súhlasu autora použije školské dielo pri bezplatnom plnení úloh patriacich do predmetu činnosti školy.“*

Základným predpokladom pre uplatnenie tejto zákonnej licencie je opäť nemožnosť tvorby zisku (poplatky na náklady potrebné pre uskutočnenie školského predstavenia je možné vyberať, napr. za nájom priestoru).

V prípade prvého odseku nie je podmienkou, aby sa školské predstavenie uskutočňovalo v priestoroch akadémie. Nutné je iba to, aby išlo o školské predstavenie usporiadané výlučne školou/zriaďovateľom a aby sa za predstavenie nevyberal taký poplatok, ktorý by akadémii generoval zisk.

V prípade druhého odseku ide o situáciu, kedy akadémia používa diela vytvorené jej študentmi. Napr. akadémia púšťa na obrazovkách záznam z tanečného vystúpenia svojich študentov, vystaví obrazy, fotografie, sochy, ktoré vytvorili študenti v rámci plnenia ich študentských povinností/úloh (akadémia to typicky urobí vtedy, ak usporiada študentskú súťaž a následne vystaví tie diela, ktoré vyhrali). Bez súhlasu autora (študenta) je možné používať ním vytvorené školské dielo iba pri **bezplatnom plnení úloh patriacich do predmetu činnosti školy.**

§ 93 Školské dielo

- (1) *„Školské dielo je dielo vytvorené dieťaťom, žiakom alebo študentom na splnenie školských alebo študijných povinností vyplývajúcich z jeho právneho vzťahu k škole.“*

- (2) „Autor školského diela je na návrh školy povinný uzavrieť so školou nevýhradnú a bezodplatnú licenčnú zmluvu o použití školského diela spôsobom, ktorý nie je priamo ani nepriamo obchodný, ak to možno od autora školského diela spravodlivo požadovať. Ak autor školského diela odmietne licenčnú zmluvu podľa prvej vety uzatvoriť, škola sa môže domáhať, aby obsah licenčnej zmluvy určil súd.“
- (3) „Škola môže požadovať, aby jej autor školského diela zo získanej odmeny za použitie školského diela nahradil náklady vynaložené na vytvorenie školského diela, a to podľa okolností až do ich skutočnej výšky.“

Ďalej treba uviesť, že v prípade použitia zákonných licencií:

1. Akadémia má povinnosť: „uviesť meno autora alebo jeho pseudonym, ak nejde o anonymné dielo, alebo meno osoby, pod ktorej menom, obchodným menom alebo názvom sa dielo uvádza na verejnosti, ako aj názov diela a prameň,“ (§ 35 ods. 1, ods. 2 Autorského zákona). Túto povinnosť uvádzame iba pre informáciu, pretože pri použití obrázkov/fotografií z bezplatných fotobank nemusí byť autor známy. V týchto prípadoch stačí uviesť k obrázku zdroj, napr. Zdroj: Pixabay.com. Povinnosť uvádzať autora akadémia nemá, ak si fotku kúpi z platenej fotobanky.
2. Akadémia môže použiť iba dielo, ktoré bolo už zverejnené (nezverejnené dielo nemožno použiť; napr. by mohlo ísť o situáciu, keď študent súkromne vytvorí dielo, o ktorom by ste vedeli a chceli ho použiť pri výučbe, avšak študent ho doposiaľ nezverejnil), resp. akadémia má písomný súhlas k zverejneniu od autora.

Výsledok stanoviska

Ak by sme to mali zhrnúť, tak pre účely vytvárania skrípt, či inej publikačnej činnosti akadémie, je najbezpečnejšie a najlacnejšie používanie fotografií z bezplatných fotobank, prípadne vytvorenie vlastných fotografií, pretože v tomto prípade môžu byť fotky použité aj na komerčné účely, teda na tvorbu zisku.